

BEŞERİ SERMAYE OLUŞUMUNDA MESLEKİ EĞİTİMİN ÖNEMİ

Suna MUĞAN ERTUĞRAL ¹

ÖZ

İktisadi kalkınmanın anahtarı olan eğitim ve eğitim sistemleri ülkeler için stratejik öneme sahiptir. II. Dünya savaşı sonrası dönemde ülkelerin kalkınma çabaları iktisadi büyüme modellerinin yenilenen ve süreklilik arz eden bir gelişimine sebep olmuştur. Bu değerlendirmeler doğrultusunda eğitim ve teknolojik gelişmeler başta olmak üzere çeşitli faktörlerin etkisiyle büyüme süreci yaşanmaktadır. Dünyadaki bilim ve teknolojiye hızla yaşanan gelişmelere rağmen niceliksel ve niteliksel olarak ilerleyebilmek tüm ülkelerin gerçekleştirmeye çalıştıkları bir hedef olarak kalkınma politikalarında yer almıştır. Kalkınma ile eğitimin niteliği arasındaki ilişki, eğitimin niteliği konusuna dikkat çekmiştir. Bu ise bireylerin belli bilgi ve becerilerle donanarak beşeri sermaye haline gelmesiyle ilişkili olmaktadır.

Bu kapsamda gerçekleşen çalışmada iktisadi kalkınmayı sağlamada etkili olan eğitim ve beşeri sermaye faktörünün etkisi ele alınmaktadır. Özellikle beşeri sermaye oluşumunda etkili olan mesleki eğitimin genel bir değerlendirmesi yapılmaktadır. Ancak gelişen büyüme teorileri ele alınarak beşeri sermayenin iktisadi büyümedeki önemini ele alan model çerçevesinde değerlendirilmesi bu çalışmanın amacı olmaktadır. Çalışma sonuçları itibarıyla mesleki eğitim kurumlarının gelişiminin beşeri sermayeye olan katkısının tespiti hedeflenmiştir.

Anahtar Kelime: İktisadi Büyüme, Beşeri Sermaye, Eğitim-Kalkınma İlişkisi, Mesleki Eğitim

Jel Kodu: 04

¹Dr. Öğretim Üyesi Suna MUĞAN ERTUĞRAL İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü sertugral@yahoo.com.
İstanbul/Türkiye

THE IMPORTANCE OF PROFESSIONAL EDUCATION IN HUMAN CAPITAL FORMATION

ABSTRACT

Education and training systems which are the keys to economic development have strategic priorities for countries. In the post-II World War era, Effort of the countries' development led to a renewed and sustained development of economic growth models. According to these evaluations, growth process is obtained under the influence of various factors and those are classified as mainly education and then technological developments. Despite the rapid developments in science and technology in the world, quantitative and qualitative progressions are declared as a goal for all countries in their development policies. The relationship between development and the quality of education has remarked attention to the quality of education. This is related to the fact that individuals are equipped with certain knowledge and skills and become human capital.

In this text, the effect of the education and human capital factors which are effective in achieving economic development is examined. In particular, a general evaluation of vocational education which is effective in the formation of human capital is being carried out. However, it is the aim of this study to evaluate the growth theories of development and to evaluate the human capital within the framework of the model which deals with the importance of economic growth. Based on the results of the study, it was aimed to determine the contribution of the development of vocational education institutions to human capital.

Key Words: Economic Growth, Human Capital, Education-Development Relationship, Vocational Training

JEL Codes: 04

GİRİŞ

İkinci dünya savaşı sonrası ülkelerarası gelişmişlik farklarının belirginleşmesiyle azgelişmiş veya geri kalmış ülkelerin ekonomik olarak kalkınması son derece ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Bu süreçte, gelişmişlik farklılıkları bakımından benzer olmayan ülkelerin benzer büyüme modellerini uygulamalarının mümkün olmadığı görülmüş ve kalkınma çabalarında yeni arayışlara yönelmiştir. Bu dönemde oluşmaya başlayan büyüme teorilerinin özünü savaş sonrası savaştan etkilenen ekonomilerin kalkındırılması oluşturmuştur. Bu doğrultuda gelişen büyüme teorileri ülkelerin gelişme çabalarında önemli rol oynamıştır. Büyümenin temel belirleyicileri üzerinde yapılan değerlendirmeler ile gelişme yolunda ivme kazanılmıştır. Ancak ülkelerin kalkınmalarında temel belirleyicilerden olan eğitim faktörü beşeri sermaye oluşumuna katkı sağlayarak, iktisadi büyümede önemli olmaktadır.

Eğitim, Beşeri sermaye teorisinin kilit unsurlarından biridir, çünkü bilgi ve beceriyi geliştirmenin birincil yolu olarak görülmektedir. Buna göre, eğitim düzeyi, emek kalitesini ölçmenin bir yolu olarak ele alınmaktadır(Crocker, 2006:1). Nitelikli eğitim ise beşeri sermaye oluşumunun temelini oluşturmaktadır.

BÜYÜME TEORİLERİNİN GELİŞİMİ

Modern büyüme teorisinin birinci dalgası diye nitelendirilen Harrod-Domar modeli, Keynes'in piyasa mekanizması kendiliğinden tam istihdamı sağlamaz tezinin büyüyen bir ekonomide geçerli olup olmadığını analiz etmeyi amaçlayan bir çalışmadır(Ünsal, 2007: 99-100). Harrod-Domar modeli, çağdaş büyüme teorisinin kurucu modeli olarak kabul edilir(Turan, 2008:20). Solow'un 1956 yılında yayınladığı makalesinde modern büyüme teorisinin ikinci dalgası diye nitelendirilen model, neoklasik iktisadın ekonomik büyüme olgusuna yönelik sonuçlarının değerlendirildiği bir çalışmadır. Bu yüzden Solow büyüme modeli neoklasik büyüme modeli olarak diye ifade edilir. Sermaye birikiminin büyüme üzerindeki rolünün incelendiği temel Solow modelinde, ekonomi uzun dönemde fert başına çıktının sabit olduğu durağan duruma yönelir. Modele göre, sermaye birikimi büyümeye yol açmaz(Ünsal, 2007:112-148). Neoklasik büyüme teorisinin özünde sermaye stoku ve üretkenlik fonksiyonu vardır(Parasız, 1997: 73). Solow modelde, kapitalist bir ekonomide uzun dönemde dengeli bir büyümenin sağlanacağını göstermiştir (Turan, 2008:20).

1950'lilerden 1970'li yıllara kadar geçen yaklaşık yirmi yıllık dönemde iktisadi büyüme teorisi altın yıllarını yaşamıştır. 1973 yılı itibariyle kapitalist sistem yeni bir kriz dönemine girmiştir. Dışsal olumsuz şoklar ve verimlilik artış hızında yaşanan yavaşlama Dünya ekonomisini yeni bir kararsızlık dönemine sokmuştur. 1980'lerin ortalarına doğru dünya ekonomisi içine girdiği kriz dönemini aşmış ve yeni bir büyüme evresine girmiştir(Turan, 2008: 22). 1980'lerin ortalarından sonra 1986 yılında Paul M. Romer' in 1988 yılında ise, Robert Lucas'ın makaleleri ile içsel büyüme modellerinin temeli atılmıştır. İçsel Büyüme Modeli, neoklasik büyüme modelinde olduğu gibi ekonominin büyüme oranının dışsal olduğunun aksine etken ekonomik güçlerin içsel olarak belirlendiğini kabul etmektedir. İçsel büyüme modelleri büyümenin itici gücü olarak nüfus artışı ve beşeri sermaye teknolojik gelişmeyi öne çıkarmışlardır. Buna göre, uzun dönemde yaşam standardının artarak sürmesi teknolojik gelişme ve beşeri sermaye ile sağlanacaktır.

İçsel büyüme teorilerinin en önemli yeniliklerden biri insan sermayesidir. Beşeri sermaye teorisinin ele alınışını 1776 Adam Smith'e kadara dayandıran teorik çalışmalar mevcuttur (Sweetland,S.R.,1996: 341). Ancak bilinen anlamıyla insan sermayesi ve insan sermayesinin bir toplumun gelişimindeki yeri ve önemi ile ilgili çalışmalar 1960'lı yıllarda başlamış, ancak insan sermayesine yer verilen modellerinin geliştirilmesi 1980'lerin sonlarında olmuştur. 1990'larda ise, insan sermayesi birikiminin esas alındığı çok sayıda büyüme modeli geliştirilmiştir. Uzun dönemde büyümenin insan sermayesi yoluyla sağlandığı büyüme modellerinden ilki Robert Lucas'ın 1988 yılında yayımladığı makalesinde önerdiği modeldir. Bu kapsamda en az Lucas kadar etki yaratmış başka bir çalışma; Gregory Mankiw. Paul Romer, ve David Weil in 1992'de yayımlamış oldukları makalede ortaya koydukları modeldir(Turan 2008: 153-155).

Lucas'ın geliştirdiği modelde üretim fonksiyonu $Y=F(K.Lh)$ şeklindedir. Y; toplam çıktıyı, K ve L sermaye ve emeği temsil ederken, h işçi başına beşeri sermayeyi temsil etmektedir. Lucas modelinde kişilerin zamanlarının u kadarını çalışmaya, geri kalan (1-u) kadarını ise beceri kazanmak üzere eğitime tahsis ettikleri varsayılır. Buna göre beşeri sermaye birikimi, kişilerin iş yaşamı yerine eğitimi yani okulu yönelimleri ile sağlanır(Ünsal, 2007: 249). Böylece beşeri sermaye büyüme hızının artması büyümeyi de hızlandıracaktır.

Beşeri sermaye teorisi, iktidarın ve toplumun insanlara yapılan yatırımlardan ekonomik

fayda sağlanacağını ileri sürmektedir (Sweetland,S.R.,1996: 341). Beşeri sermaye bireylere özgü kabiliyetlerin toplamı olarak tanımlanabilir(Parasız, 1997: 123). Yani bilgi, beceri, kabiliyet toplamıdır diyebiliriz. Bir başka tanıma göre ise, beşeri sermaye çalışanların eğitim ve deyim yoluyla edindikleri bilgi ve beceriler toplamı olarak tanımlanmaktadır(Turan, 2008: 153). Beşeri sermaye , bireylerin kazanımı somut olmayan kollektif kaynaklardır.. Bu kaynaklar, bireysel ve toplu olarak sahip olunan tüm bilgi, yetenek, beceri, yetenek, deneyim, zeka, eğitim, yargı ve bilgeliği içermektedir(Huff, 2018: 1).

Bireyin bilgi, beceri ve kabiliyetlerle donanımı onu nitelikli hale getirmektedir. Nitelikli işgücü şeklinde ortaya çıkan nüfus beşeri sermaye stokunu oluşturmaktadır. Ancak bu edinimler eğitim ve okullaşma ile sağlanacaktır. Bu süreçte eğitim son derece önemli olmaktadır. Niteliksiz işgücünün belli bilgi ve becerilerle donanımı beşeri sermaye büyüme hızını arttıracaktır.

EĞİTİMİN ÖNEMİ

Eğitim, bireyin temel yatırımdır.. Eğitim yaşam kalitelerini arttırarak, yararlı şeylerin üretilmesinde bireylerin verimliliğini arttırmaktadır. Bu yolla emeğin üretkenliği, artacak ve insan sermayesinin oluşumu sağlanacaktır(Machlup, 1982: 4).Günümüz modern toplum yapısı içinde bireyin daha fazla okullaşması, yaşamı boyunca daha yüksek gelir elde etmesi ve çalıştığı iş ortamında daha verimli olması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla eğitimin ardında yatan temel nokta, özel fayda olmaktadır. Bireyin sosyal faydasını artırma isteği, toplumsal faydayı da artıracaktır. Bu paralelde eğitim, doğrudan doğruya toplumun refahını arttırmada öncelikli role sahip unsur haline gelmiştir(Gönel, 2013: 153). Batılı ülkeler tarafından, eğitim, insan sermayesi teorisi altında öncelikli ekonomik bir araç olarak yeniden düzenlenmiştir(Fitzsimons, 2015: 1050).

Eğitim, sürdürülebilir bir büyümenin sağlanması için ülkelerin en önemli kaynaklarından olan beşeri sermayenin yani insanın, niteliğinin iyileştirilmesi için de son derece önemlidir. Bu doğrultuda eğitim, ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerinde rol oynayan en önemli faktörlerden biridir. Bireylerin eğitim seviyeleri yükseldikçe nitelikli işgücü ihtiyacı karşılanır, işgücü verimliliği artar, bilimsel ve teknolojik yenilikler hız kazanır(Kokmaz, 2015:38). Eğitim ve iktisadi kalkınma arasında son derece yakın bir ilişki

mevcuttur. Eğitim iktisadi kalkınmayı artırıcı etkisi dışında, iktisadi kalkınmanın da eğitimi arttırdığı yönündeki düşünceler son derece yaygındır(Çiftçi, 2007: 137).

Türk eğitim sistemi; okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim 'den oluşmaktadır(<https://abdigm.meb.gov.tr>., 2014: 18). 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanununa göre Türk Millî eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki bölümden oluşur. Örgün eğitim; okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar. Yaygın eğitim; örgün eğitim bünyesinde veya ondan bağımsız düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır(<http://sgb.meb.gov.tr>, 2017: 101) Eğitimin farklı türlerinin ekonomik kalkınma üzerinde farklı etkileri bulunmaktadır. Örneğin Temel eğitim, toplumun gelişiminin ilk dönemleri için altyapı oluştururken, sanayileşme sürecine giren toplumlarda mesleki ve teknik eğitim önem açısından değerlendirildiğinde daha önde yer almaktadır((Kokmaz, 2015:39).

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim, İlköğretime dayalı en az dört yıllık zorunlu eğitimle genel bir bilgi veren ve öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, mesleğe, hayata ve iş alanlarına hazırlayan eğitim öğretim sürecidir(<http://sgb.meb.gov.tr>, 2017: 21). Ülkeler genel olarak benzer eğitim seviyelerine sahip olabilir, ancak büyüme hızlarında beşeri sermaye büyüklüğü bakımından büyük farklılıklar göstermektedir. Çünkü eğitim, daha karmaşık ve daha yüksek kazanımı olan bir işgücü yaratabilmektedir(OECD,2005:30). Bu sürecin sonunda beşeri sermayeyi teşkil eden nitelikli işgücü iktisadi büyümeyi ve kalkınmayı hızlandırır.

TÜRKİYEDE MESLEKİ EĞİTİM KISA BİR TARİHÇESİ

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim yoluyla eğitim kurumları itibariyle nüfusun eğitim kurumlarından yararlanmaları sonucu beşeri sermayeye katkı sağlanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin içinde bulunduğu yapısal değişimin gereği olarak ortaya çıkan nitelikli işgücünü ihtiyacı eğitimin rolünü ortaya koymaktadır. Bu çerçevede mesleki ve teknik eğitim bir zorunluluk olmaktadır.

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin tarihçesine baktığımızda köklerinin 12. Yüzyıla dek uzandığı görülmektedir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerde mükemmel bir şekilde işleyen gelişmesine imkân vermemiştir. Cumhuriyet dönemi ile başlayan sanayileşme hamlesinde mesleki-teknik öğrenim ile kalkınma arasındaki ilişki gündeme gelmiştir(Sertel, 1993: 99). Bu

doğrultuda mesleki eğitimle ilgili önemli gelişme Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir. Ahilik sistemi, meslek eğitimini hem geniş bir toplumsal tabana oturtmuş hem de vasıflı ara insan gücü ihtiyacının karşılanmasında asırlar boyu başarıyla uygulanmıştır.19. yüzyılda Batıdaki büyük teknolojik gelişmelere paralel olarak Osmanlı Devleti'nde de ilk Batı örneği teknik okullar açılmıştır. Ancak mesleki eğitimle ilgili asıl gelişme Cumhuriyet döneminde olmuştur(<http://www.tesk.org.tr>). İlk meslek okulu Mithat Paşa tarafından 1861 yılında kurulmuştur. Osmanlı imparatorluğunda meslek okulları mahalli idarelerce kurulup yönetilmiştir. Mahalli idarelerin finansman problemleri okulların düzenli gelişmesini engellemiş ve okulların Osmanlı okul sistemi içinde yer almamış olması ortak standartların gelişmesine imkân vermemiştir(Sertel,1993: 99).

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Osmanlı'dan devralınan az sayıdaki sanat okullarının sayısı artırılmış ve tüm ülkeye yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. İlk yıllarda yönetim ve finansmanları yerel yönetimlere bırakılmış olan bu okullar daha sonra devletin merkezden örgütlenme modeline paralel olarak, 1933 yılında kurulan Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlanarak örgün eğitime dâhil edilmiştir. Bu okullar 1950'li yıllara dek ihtiyaç duyulan vasıflı insan gücünün karşılanmasında başarılı olmuşlardır(<http://www.tesk.org.tr>). Mesleki eğitim konusundaki bir diğer önemli uygulama 1977 yılında yapılmıştır. 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu 20.06.1977 yılında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Ancak bu kanun ile devletin eğitimde sadece düzenleyici bir rolü olmuştur.1986yılına kadar Türkiye'de nitelikli insan gücü yetiştirilmesinde üç temel yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Türk mesleki-teknik eğitim sistemi mesleki-teknik okul ağırlıklı sistemini korumuştur. Bunlar (Sertel, 1993: 99-101).

- Çıraklık ağırlıklı mesleki-teknik eğitim sistemleri
- Mesleki-Teknik ağırlıklı sistemler

Karma sistemler

19 Haziran 1986'da 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu çıkarılmıştır. Söz konusu kanun ile Çıraklık, mesleki eğitim ve kurslar yolu ile beceri kazandırılması gibi hususlar tek bir kanunda toplanmıştır. Çıraklık ve Mesleki Eğitim kanununun amacı; çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda, yükseköğretim kurumlarında ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin temel esasları düzenlemektir (Resmî Gazete:Tarih:19/6/1986,Sayı:19139,

<http://www.mevzuat.gov.tr>). Bu kanun, çeşitli sebeplerle örgün eğitimin tamamlayamayanlara çıraklık eğitimi vererek meslek edindirmek, mesleki eğitim alanlara becerilerini işbaşında geliştirmek, niteliksiz işgücünü meslek kursları ile yetiştirmek, çalışanların iş verimini arttırmalarına yönelik kurs imkânı sağlamak, mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesine katkı sağlamak ve mesleki ve teknik eğitime dayanan iş kollarını içermektedir.

Bu kanun kapsamında ilköğretimi tamamlamış, örgün öğretime devam edemeyen ve 13 yaşını tamamlayamayanlar genel bilgi içeren derslerle mesleki eğitimi ve çıraklık eğitimi olarak aday çırak eğitimleri de yer almaktadır. Ayrıca, iş öncesi meslek kursları da bilgi ve beceri kazanılmasında son derece önemli olmaktadır.

652 sayılı KHK ile oluşturulan Hayat boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün vizyonu farklı öğrenim ve yaş seviyesindeki bireylerin istihdam edilebilirliklerini ve sosyo kültürel gelişimlerini sağlamak amacıyla; bilgi, beceri ve yeterliklerini geliştirmek, öğrenmeye erişimlerini artırmaktır. (<http://sgb.meb.gov.tr:102>). Böylece işgücü haline gelmiş nüfusun meslek sahibi olması hem kendi gelişim hem de ekonomik birimlerin elaman ihtiyaçları karşılanacaktır. Türkiye gibi nüfus artışının yüksek olduğu ve gelişmekte olan ülkelerde işgücünün bir nitelik kazanması istihdam sağlanması bakımından önemlidir. Bu sebeple nitelikli iş gücünün oluşmasında mesleki ve teknik eğitim önem arz etmektedir.

MESLEKİ EĞİTİMİN İKTİSADİ KALKINMAYA ETKİSİ

Mesleki teknik eğitim meslek liseleri ve mesleki ve teknik eğitim merkezleri bünyesinde bireylerin eğitimi ve bireysel becerilerini kazanmaları konusunda Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyette bulunmaktadır. 1992 yılında yayımlanan 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve 2011 yılında yayımlanan 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile mesleki ve teknik eğitim devlet politikası kapsamında yürütülmektedir. Belirli dönemler itibariyle düzenlenen Milli Eğitim şûralarında da eğitim sorunlarının çözülmesi ve mesleki eğitimin geliştirilmesi yönünde kararlar alınmıştır. Bu süregelen çalışmalar doğrultusunda mesleki ve teknik orta öğretim kurumları sayısal ve çeşitlilik olarak gelişmiştir.

Tablo 1: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okulları

Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Ticaret Meslek Lisesi
* Anadolu Teknik Lisesi	*Anadolu Kız		*Ticaret Meslek
* Anadolu Meslek Lisesi	Teknik Lisesi	* Anadolu	Lisesi
* Teknik Lise	*Anadolu Kız	Otelcilik ve	*Anadolu Ticaret
*Endüstri Meslek Lisesi	Meslek Lisesi	Turizm Meslek	Meslek Lisesi
*Denizcilik Meslek Lisesi	* Kız Teknik Lisesi	Lisesi	*Adalet Meslek
*Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi	Kız meslek Lisesi	*Otelcilik ve	Lisesi
*Tarım Meslek Lisesi		Turizm Meslek	* Anadolu İletişim
*Tarım Anadolu Meslek Lisesi		Lisesi	Meslek Lisesi
*Tapu Kadastro Meslek Lisesi			
Sağlık Meslek Lisesi	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	Çok Programlı Lise	
* Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	*Mesleki ve Teknik	*Lise Programı	
* Sağlık Meslek Lisesi	Eğitim Merkezi	* Meslek Lisesi	
		Programı	
		* İmamHatip	
		Lisesi Program	

Kaynak: <http://www.kalkinma.gov.tr>, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Meleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Çalışma Raporu, Milli Eğitim Bakanlığı(2014), 2014, Ankara, <https://abdigm.meb.gov.tr>, verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablonun incelenmesiyle görüldüğü üzere, bireylerin tercih, bilgi ve yetenekleri ölçüsünde tercih edebileceği çeşitlilikte eğitim kurumları gelişmiştir. Bu kurumlar temel ve mesleki eğitimi birlikte yürüten ve bireylerin meslek sahibi olarak iş yaşamında yer alabilmelerine imkân sağlaması bakımından önemlidir.

Özellikle planlı büyüme modelinin gereği hazırlanan beş yıllık kalkınma planlarında da eğitim kalkınmanın en etkili aracı olarak kabul edilmiştir. Kalkınma planlarının hepsinde kalkınmanın sağlanmasında gereken nitelikli iş gücünü yetiştirme konusu öncelikli çalışma alanı olarak yer almıştır.. Bu çalışmaların sonucunda eğitim kademelerinde okullaşma oranında önemli oranda artış olmuştur. Okullaşma oranı kalkınmanın önemli bir göstergesi olarak eğitime katılımı ve eğitim çağındakilerin ne kadarının eğitim ihtiyaçlarının karşılandığını göstermektedir. Yıllar itibariyle artış gösteren okullaşma oranı okul öncesinden başlayarak yükseköğrenime kadar olan süreçte her eğitim çağındaki nüfusun okul eğitimine katılımını göstermesi bakımından önemlidir. Bu yüzyüze örgün öğretimi kapsayan yani iş yaşamında yer almadan bilfiil okula devam eden grupları kapsamaktadır. Bunun yanında açık ve uzaktan eğitim yoluyla da eğitim imkânı sunulmaktadır. Açık ve uzaktan eğitim genel eğitim kapsayacak şekilde düzenlendiği gibi, mesleki eğitimde de bu sistem uygulanmaktadır. Bu

şekildeki açık ve uzaktan eğitim daha büyük kitlelere eğitim imkânı sunmaları sebebiyle daha etkin bir rol oynamaktadırlar. Eğitime fazla zaman ayıramayan ve iş yaşamının bir bölümünde yer alan bireylerin işlerinde daha etkin verimli olmaları için tercih ettikleri bu açık ve uzaktan eğitim sistemi oldukça yoğun tercih edilmektedir. Bu kişilerin bilgi ve beceri kazanmalarında önemli katkı sağlaması bakımından yaygın ve çeşitlilik arz eden programlara sahiptirler.

Tablo 2: Eğitim Kademeleri İtibarıyla Okullaşma Oranları

	2012-2013		2013-2014		2014-2015	
	Öğrenci Sayısı- Bin	Brüt Okullaşma Oranı %	Öğrenci Sayısı- Bin	Brüt Okullaşma Oranı %	Öğrenci Sayısı- Bin	Brüt Okullaşma Oranı %
Okul Öncesi Eğitim (1)	1 077	44,0	1 059	43,5	1 156	46,8
İlköğretim (2)	11 160	107,6	11 053	107,0	10 712	103,9
Ortaöğretim (2)	4 995	96,8	5 420	103,3	5 691	107,4
a) Genel Lise	2 725	52,8	2 906	55,4	2 902	54,8
b) Mesleki ve Teknik Eğitim	2 269	43,9	2 513	47,9	2 788	52,6
Yükseköğretim Toplam (3)	4 677	92,1	4 997	97,1	5 642	109,6
Örgün	2 420	47,6	2 606	50,1	2 793	53,7-
Yaygın Eğitim (4)	8 071	-	8 491	-	9 908	

Kaynak: <http://www.kalkinma.gov.tr/>, s.80., Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK, verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 'nun incelenmesiyle görüldüğü gibi, orta öğretim kurumlarında brüt okullaşma oranı %107,4, mesleki ve teknik eğitim okullaşma oranı da % 52,6 oranında artmıştır.

Örgün eğitim yanında uzaktan eğitim uygulamaları da beşeri sermaye oluşumuna katkıları yadsınamaz. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı Uzaktan Eğitim Uygulamaları şeklinde 1992 yılında Açık Öğretim Lisesi ile ilk eğitim uygulamalarına başlamıştır. Açık Öğretim Lisesi uzaktan öğretim teknolojilerini kullanarak lise öğrenimi veren ve bu hizmeti merkezi sistemle yürüten, Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Başkanlığı bünyesinde kurulmuştur.5 Ekim 1992 tarihinde ders geçme ve kredi sistemiyle öğretime başlayan Açıköğretim Lisesi'ne aynı yıl 44.000'den fazla öğrenci kayıt yaptırmıştır. Açık Öğretim Lisesi 1992-1993 öğretim yılı Ders Geçme ve Kredi Sistemine göre **Fen**

Bilimleri, Sosyal Bilimler, Türkçe, Matematik, Yabancı Dil ve Genel Kültür alanlarında genel lise programı uygulamıştır (<http://www.uzaktan-egitim.net>). Bu miktar bir kerede büyük kitlelerin katılarak eğitilmelerini göstermesi bakımından önemlidir. Aynı zamanda mesleki eğitimin yanında genel kültür bakımından da temel dersler programda uygulanmaktadır. İzleyen yıllar itibariyle bu eğitim programları gelişme göstermiştir.

Mesleki eğitim ortaöğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde nitelikli teknik eleman yetiştiren kurumlar olarak örgün eğitim kurumları olarak eğitim yoluyla kalkınmanın sağlanmasında önemli kurumlardır. Bu mesleki ve teknik eğitimin tüm ortaöğretim kurumları içinde sayısal olarak artarak ve öğrenci sayıları olarak da artış göstermiştir.

Tablo 3: Ülkemizde Genel ve Mesleki Ortaöğretimde Eğitim Gören Öğrenci Sayısı ve Oranı

Dönem	Okul Türüne Göre Öğrenci Sayısı		Okul Türüne Göre Öğrenci Oranı (%)	
	Genel Ortaöğretim	Mesleki Ortaöğretim	Genel Ortaöğretim	Mesleki Ortaöğretim
2012/13	2,725,972	2,269,651	54.57	45.43
2013/14	2,906,291	2,513,887	53.62	46.38

Kaynak: <http://izto.org.tr>, s.40.

Tablo'3'ye göre genel ortaöğretim 2012/2014 itibariyle küçük bir oranda da olsa azalırken, mesleki ortaöğretim artış göstermektedir. Nüfus artış hızının yüksek olduğu ülkemizde işgücününün bir işle meşgul edilmesi yani istihdamı ciddi bir sorundur. Çünkü işsizlik sürekli artan bir seyir izlemektedir. Ancak mesleki eğitim ile nitelikli işgücü halini alan bireyin iş bulması daha kolay olmaktadır. Eğitim yaşamını yükseköğretim ve akademik eğitim ile devam ettirmeyecek bireylerin meslek sahibi olarak iş piyasasında yer almasında mesleki ortaöğretimin önemi büyüktür.

Bir ekonomik kalkınma etmeni olarak eğitime ilginin son yıllarda giderek artmasının nedeni, ekonomik kalkınmaya önem verilmesi ve eğitsel kalkınmada insan ögesinin etkisinin herkes tarafından benimsenmesidir. Böylece emeğin niteliğini yükseltmenin, eğitimi geliştirerek sağlanabileceği düşünülmüştür. Eğitimin bireye kazandırdığı bilgi, beceri ve tutumun; ekonomide verimliliği yükselttiği, bireyin ve ülkenin gelirini arttırdığı ortaya konulmuştur. Çalışanların edindiği beceri ve yetenekler, kısaca işgücü ya da insan kaynağının

kalitesi işgücü üretkenliği artışında önemli rol oynamaktadır. 1990'lı yıllar boyunca çalışanların eğitim seviyesinin artışı bu rolün işaretlerinden birisidir. Sonuç olarak insan kaynağı iktisadi büyümenin önemli belirleyicilerinden birisidir(Sağırılı, 2007:434). Genel eğitim düzeyinin kalkınmadaki rolü son derece önemlidir. Ancak mesleki eğitimi beceri ve yeteneklerin gelişmesi açısından beşeri sermaye oluşumunda etkili olmaktadır.

Eğitim ile ekonomi arasındaki ilişkiyi insan sermayesi açısından değerlendirenler, eğitime yapılan yatırımın öncelikle verimliliği arttırdığını ve maliyetleri düşürdüğü görüşünden hareket etmektedirler. Bu yaklaşıma göre, iktisatçılar bir ülkede eğitim düzeyi ile üretim arasında pozitif bir korelasyon olduğunu ve eğitim düzeyi arttıkça toplam üretim düzeyinin de artacağını savunmaktadırlar(Hicks, çev. Kavak&Burgaz, 1994:51). Buna göre, eğitim ile verimlilik arasında ilişki olduğu görülmektedir. Bazı iş kolları ve meslekler eğitim gerektirmektedir. Meslek ve akademik olarak gerçekleştirilen eğitim daha üst düzeyde olurken, iş kolu itibariyle ara eleman yetiştiren programlar ve eğitim kurumları da iş gücünün verimliliğini artırıcı bir etki yapmaktadır. Tabii bu gelişme eğitimin kendi sektörü içinde geçerli olmaktadır. Eğitim kurumlarına belirli alanlarda istihdam edilmek üzere eğitmen ihtiyacı da bu alanda eğitmenlerinde niteliğinin artmasına katkı sağlayacaktır. Eğitmenler arasındaki uzmanlaşmada aynen iş kolu itibariyle iş gücünün uzmanlaşması gibi bir seyir izlemektedir. İş bölümü ve uzmanlaşmanın öneminin irdelenmesi bizi beşeri sermaye oluşumuna götürecektir. Bu gelişme beşeri sermayenin gelişerek ve oransal olarak artarak kalkınmanın sağlanmasına etki edecektir. Aynı zamanda nitelik kazanarak iş yaşamında yer alan işgücünün yaşam standartlarının yükselmesi, ihtiyaçlarını da çeşitlendirerek talepleri üst özellikli mal ve hizmetlere yönelecektir. Bu ise dolaylı olarak ekonomik canlanmayı sağlayabilecektir. Beşeri sermaye ülkenin üretken gücünü arttıracığı gibi, niceliksel ve niteliksel olarak iktisaden gelişmişliğe önemli katkı sağlayacaktır. Bu beşeri sermaye oluşumunun temelinde eğitim ve özellikle beceri ve yeteneklerin gelişimine katkı sağlayan mesleki eğitim son derece önemlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İktisadi kalkınma ile eğitim arasındaki ilişki çok önemli sorunların kaynağını oluşturmaktadır. İşgücünün nitelik itibariyle sahip olduğu özellikler iktisadi kalkınmanın en

önemli unsurlarıdır. Bir ülkenin sahip olduğu beşeri sermayesi iktisadi kalkınmada en önemli faktördür.

Kalkınma sürecindeki gelişmekte olan ülkelerin nüfus artışına paralel oluşan insan gücünün eğitimi önemli sorunları olmaktadır. Ülkelerin iktisaden kalkınabilmek için uzun dönemli eğitim politikaları oluşturmaları gerekmektedir. Özellikle eğitim ve mesleki eğitim sorunu üzerinde en çok tartışılan konu olmuştur. Türkiye’de eğitim politikalarının oluşumu cumhuriyet öncesine dayanmakta ve mesleki eğitimin ise usta-çırak modellemesi şeklinde son derece etkin yürütüldüğü bilinmektedir. Geçen sürede mesleki eğitim mesleki eğitim kurumlarının çeşitlenmesi ve sayısal olarak artması ile önemli katkılar sağlanmıştır. Beşeri sermayeye dayanan büyüme modelleri nüfus artış hızı yüksek olan ülkelerde mesleki eğitim yoluyla iş gücüne nitelik kazandırarak iktisaden beklenen katkıyı sağlamak açısından önemlidir. Mesleki eğitimin örgün ve son dönemde hızlanan açık ve uzaktan eğitimin staj imkânı ile desteklenmesi bireyin nitelik kazanarak meslek sahibi olarak iş yaşamında yer almasında etkili olmaktadır. Özellikle eğitimi tamamlayamayanlar veya iş koluna uygun eğitime ihtiyaç duyanlara yönelik meslek kursları ve iş başı eğitimleri de son derece önemlidir. Türkiye’de artan nüfusun eğitilmesi ve meslek sahibi olması doğrultusunda iş yaşamında yer alması için devlet eliyle yürütülen çalışmalar ve politikalar sürdürülmektedir. Ancak gözlem olarak halkın mesleki eğitime karşı çok istedikleri olmadıkları buna karşın, yükseköğrenim ve akademik eğitimi tercih ettikleri ifade edilebilir. Bu konuda çok fazla bir ilerleme olmamasına rağmen, mesleki orta öğretim kurumlarında istendiği düzeyde olmamak üzere öğrenci sayıları artmaktadır. Büyüme ve iktisaden kalkınmayı hedefleyen ülkelerin önceliği eğitimidir. İhtiyaç duyulan nitelikli işgücünün oluşturulması ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması eğitim ile mümkündür.

KAYNAKÇA

- Fitzsimons, P., (2015), Human Capital Theory and Education, Encyclopedia of Educational Philosophy and Theory. <https://link.springer.com>.
- Huff, R., (2018), Human Capital, Encyclopedia Britanica, <https://www.britannica.com/topic/human-capital>.
- Hicks, L.N., (1994). Eğitim ve Ekonomik Büyüme, Çev.:Yüksel Kavak ve Berrin Burgaz, Eğitim Ekonomisi Seçilmiş Yazılar, Pegem Yayınevi, Ankara.

Crocker, R., (2006). Human Capital Development and Education, Statistics Canada, Canadian Policy Research Networks Inc., Canada, 1-46.

Gönel, F. (2007), Kalkınma Ekonomisi, Efil Yayınevi, 2. Baskı, (31-294), 1-300. İstanbul.

Kokmaz, M., (2015). Türkiye’de Mesleki Eğitim, İTO AR-GE Bülten Dergisi, Ocak-Şubat, İzmir, <http://izto.org.tr>. 1-5

Machlup,F., (1982). Issues in the Theory of Human Capital: Education as Investment, The Pakistan Development Review Vol. XXI, No.1 (Spring 1982), <http://www.pide.org.pk/pdf/PDR/1982/>, 4, 1-9.

Sağırılı, M. (2007)., “ Eğitim Küreselleşmesi”, İ.Ü. İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları, Prof.Dr. Haşmet Başar’a Armağan Özel Sayısı, Editör: Halis Yunus Ersöz, 53. Kitap, İ.Ü. Basım evi ve Yayın Merkezi, İstanbul, 423-475.

Sertel, N.,(1993). Genel Olarak ve Türkiye Açısından İstihdam ve Gelişme, İ.Ü. Basım evi ve Yayın Merkezi, İstanbul.

Sweetland,S.R., Human Capital Theory: Foundations of a Field of Inquiry , September 1996, Review of Educational Research 66(3):341-359, DOI: 10.3102/00346543066003341, 341-359 341.

Parasız, İ. (1997), Modern Büyüme Teorileri-Dinamik Makro Ekonomiye Giriş, Ezgi Yayınevi, Bursa.

Tekin, M., Çiftçi, M., (2007), Eğitimin İktisadi Kalkınmaya Etkisi:Tarihi Gelişim Kritikleri, İstatistiksel Uygulamalar, Bayrak Yayıncılık Matbaacılık San.Tic. Ltd.Şti., İstanbul

Turan, T.(2008). İktisadi Büyüme Teorisine Giriş, , Yalın Yayıncılık, İstanbul.

Ünsal, E.M. (2007), İktisadi Büyüme, İmaj Yayıncılık, Ankara.

Mevzuat ve İstatistik Veriler (İnternet Kaynakları)

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018., <https://abdigm.meb.gov.tr>. adresinden alınmıştır., 2014., Erişim 07.08.2017.

<http://www.uzaktan-egitim.net.>, adresinden alınmıştır. Erişim 06.08.2018.

<http://www.mevzuat.gov.tr/>, Erişim 06.08.2018.

Resmî Gazete: Tarih: 19/6/1986, 6899 MESLEKİ EĞİTİM KANUNU (1)(2)(3)(4) Kanun Numarası : 3308 : 3308 Kabul Tarihi : 5/6/1986 Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 19/6/1986 Sayı : 19139 Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 26 BİRİNCİ KISIM Genel Hükümler Amaç (5) Madde

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, [http://sgb.meb.gov.tr/Türk Eğitim Sistemi-2017.](http://sgb.meb.gov.tr/Türk_Eğitim_Sistemi-2017.), adresinden alınmıştır Erişim 07.08.2017.

T.C. Kalkınma Bakanlığı, <http://www.kalkinma.gov.tr>, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Meleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Çalışma Raporu, Milli Eğitim Bakanlığı(2014), 2014, Ankara

TESK, <http://www.tesk.org.tr.>, adresinden alınmıştır., 2014., Erişim 07.08.2017.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Eğitim Sistemi – 2017., <http://sgb.meb.gov.tr>. adresinden alınmıştır., Erişim 07.08.2017.